

آیین برداشت (درو) گندم در چنگیزقلعه بیجار گروس کردستان

ایرج قره‌داغی

ایرج قره‌داغی از جوانی در زمینه گردآوری موضوعات فرهنگ مردم چنگیزقلعه بیجار کردستان همکاری خود را با واحد فرهنگ مردم شروع کرد، مطالب جالب و دقیق ایشان از جمله اسناد قابل توجه و خوب گنجینه فرهنگ مردم رادیو است. مطلب ذیل مربوط به درو و کشاورزی است که نامبرده با مشاهده و کسب اطلاعات از دو راوی به نام‌های خانم جیران محمدی و آقای مسیب محمدی، تهیه و تدوین کرده و در سال ۱۳۷۹ برای رادیو ارسال نموده‌است.

کشاورزان چنگیزقلعه بیجار گروس هنگامی که خوشه‌های گندم زر (zere) شد یا کاملاً رسید، ابتدا داس به سراغ ساقه‌ها و خوشه‌های گندم بروند. برای صبحانه در سر زمین از نان، کره و پنیر استفاده شده و ناهار آبدوغ یا به قول بعضی‌ها «آب ماست» میل می‌شود. مکان مناسبی برای خرمن کردن درست می‌کنند. البته

قبل از درو گندم، جمع‌آوری جو، نخود و عدس باید به پایان رسیده باشد تا همزمان با خشک شدن گندم، آنها هم کاملاً خشک و آماده کوبیدن شوند.

روز اول یا شروع کار درو روز خاصی است که همه با تن و دل پاک به کشتزار وارد می‌شوند. چون زمین‌های منطقه در شیب و دامنه قرار دارد، درو با وسایل جدید مثل تراکتور میسر نیست، بنابراین کشاورزان مجبورند با

از قدیم رسم بود که هر زمینی که گندم آن مرغوب و پربارتر از بقیه باشد، آن را به عنوان «صلواتانه» یا «گندم صلواتانه» انتخاب می کردند.

هر خانواده تلاش می کند که زودتر از بقیه کار درو و جمع کردن گندم در خرمن جا را به پایان برساند و بعد از آن به کمک دوستان و آشنایانی برود که کارشان در زمین تمام نشده است. از قدیم رسم بود که هر زمینی که گندم آن مرغوب و پربارتر از بقیه باشد یا بخشی از زمین فشردگی و درهم پیچیدگی گندم و زیادی آن چشم گیرتر باشد، آن را به عنوان «صلواتانه» یا «گندم صلواتانه» انتخاب می کردند. در موقع درو این بخش از گندم، همه رو به قبله می ایستند و صاحب زمین با یک کاسه آب وارد می شود و برای شادمانی و مبارکی، آب به روی خوشه ها می پاشد. بعد یک نفر که می تواند اشعار صلوات نامه را با صدای خوش بخواند، جلوتر از بقیه می ایستد و می خواند و بقیه بعد از هر بیت، صلوات می فرستند:

خوش رحمتی ست یاران
از قطره های باران
گویم از دل و جان

صل علی محمد صلوات بر محمد

گویم دعای سید

خانم ثنای سید

جانم فدای سید

صل علی محمد صلوات بر محمد

چند دسته گندم را که درو می کنند به صورت سر و ته کنار هم می گذارند که به این دسته بزرگتر یک «باوش» می گویند. به هر دو سه باوش هم یک «باقه» (bâqe) گفته می شود. هر بیست باقه هم یک «بار» را تشکیل می دهد. برای اینکه باقه ها از هم پاشیده نشود آن را با گیاه کاسنی (چَقَه چَقَه) می بندند و یک سنگ روی آن می گذارند تا سر فرصت به خرمن جا ببرند.

در محل خرمن دسته های گندم را طوری می چینند که به صورت مخروط درمی آید. در موقع چیدن و درو گندم بعضی از جوان ها مسابقه ای می گذارند به نام «پشته نل وره» (pešta nelevaraha) در این مسابقه دروگر بدون اینکه کمرش را بلند کند، یک نفس شروع به درو می کند و هر کس که مسافت بیشتر و گندم بیشتری را بچیند برنده است.

دروگرها در مورد شکل رویش گندم در زمین اصطلاحی به نام «کول» (kovele) دارند. این، حالتی از سبز شدن گندم در زمین به صورت انبوه بلند و درهم پیچیده است. وقتی دروگرها به «کول» می رسند دست از کار می کشند و رو به قبله می ایستند و صاحب کشتزار یک خروس یا مرغ در پای کول قربانی می کند و همه دسته جمعی با صدای بلند صلوات می فرستند.

بعضی از زارعان کول زدن در کشتزار گندم را به فال نیک می گیرند و آن را نشانه رسیدن خیر و برکت می دانند. برای دروگرها در هر شب جمعه برای شام غذای محلی به نام «گنینه» (goneyene) درست می کنند. این غذای سنتی با گندم و روغن درست می شود که با شیره انگور آن را میل می کنند و اصطلاحاً به آن «جمعه طعام» می گویند.

کون و مکان بنامت
خلق جهان غلامت
حق می‌رسان سلامت

صل علی محمد صلوات بر محمد
براق آید برایت
جبرئیل گوید ثنایت
مکان گوید دعایت

صل علی محمد صلوات بر محمد
بالای عرش جایت
قاب قوسین مقامت
تخت تری بنامت

صل علی محمد صلوات بر محمد
ما مصطفی ندیدیم
نام خوشش شنیدیم
دین او برگزیدیم

صل علی محمد صلوات بر محمد

باز برگردیم به معراج
از نور و حله و تاج
آدم به توست محتاج

صل علی محمد صلوات بر محمد
عیسی که روح الله بود
هر چیز که می‌کرد سجود
بر آن خدای معبود
با آه و ناله فرمود

صلی علی محمد صلوات بر محمد
با آه و ناله و زار
فرمود خدای ستار
محض حبیب ابرار

صل علی محمد صلوات بر محمد
آدم که باب ما بود
سر خیل انبیا بود
وردش همین دعا بود

صل علی محمد صلوات بر محمد
 یوسف افتاده درچاه
 با سوز و ناله و آه
 فرمود خدای یکتا

صل علی محمد صلوات بر محمد
 یعقوب به کنج خانه
 ناله نمود شب و روز
 یا رب یوسف من کو

صل علی محمد صلوات بر محمد
 اسماعیل روز قربان
 با شاددلی و خندان
 فرمود خدای سبحان

صل علی محمد صلوات بر محمد
 ای سرو باغ جنت
 ای آفتاب حکمت
 بدر دوجا محمد

صل علی محمد صلوات بر محمد
 بی شک علی ولی بود
 پرورده نبی بود
 ختم سینجلی بود

صل علی محمد صلوات بر محمد
 بعد از علی حسن دان
 شاه همه محبان
 رویش چو ماه تابان

صل علی محمد صلوات بر محمد
 بعد از حسن حسین است
 سلطان مشرقین است
 آن نور هر دو عین است

صل علی محمد صلوات بر محمد
 زین العباد مهتر
 باقرشناس و جعفر
 از ما به هر سه سرور

صل علی محمد صلوات بر محمد
 امام موسی کاظم
 بر دیده گشت لازم
 نورش زعرش اعظم

صل علی محمد صلوات بر محمد
 امام رضا خراسان
 شفاخواه مریضان
 دادرس غریبان

صل علی محمد صلوات بر محمد
 من بنده تقی ام
 خاک ره نقی ام
 مشتاق عسگری ام

صل علی محمد صلوات بر محمد
 مهدی امام دین است
 امام آخرین است
 آن رهبر زمین است

صل علی محمد صلوات بر محمد
 دو زلف عنبرینت
 دو چشم نرگسینت
 دو لب شکرینت

صل علی محمد صلوات بر محمد
 یا رب به ما شفا کن
 حاجات ما روا کن
 رویش نصیب ما کن

صل علی محمد صلوات بر محمد
 موسی می زد عصا را
 بر فرق سنگ خارا
 می خواند همین دعا را
 صل علی محمد صلوات بر محمد
 والشمس عکس رویت
 سلطان گدای کویت
 واللّیل وصف مویت
 صل علی محمد صلوات بر محمد
 بدر دوجا محمد
 نور ضیا محمد
 صل علی محمد صلوات بر محمد
 محمود به نام احمد
 جوشش دریای رحمت
 صل علی محمد صلوات بر محمد

ای ساقی بزم آرا
 خوش مجلسی بیارا
 نام خوش خدا را
 صل علی محمد صلوات بر محمد
 اول خوانیم خدا را
 رسول انبیا را
 علی مرتضی را
 صل علی محمد صلوات بر محمد
 صلوات را خدا گفت
 جبرئیل بارها گفت
 در شأن مصطفی گفت
 صل علی محمد صلوات بر محمد
 شاه نجف علی است
 سرور دین علی است
 شیر خدا علی است

صل علی محمد صلوات بر محمد
یا رب به حق زهرا
شفیع روز جزا
یعنی که خیرالنساء
صلی علی محمد صلوات بر محمد
بعد از علی حسن بود
چون غنچه در چمن بود
نور دو چشم من بود
صل علی محمد صلوات بر محمد
ما شیفته تقی ایم
خاک ره نقی ایم
محتاج عسگری ایم
صل علی محمد صلوات بر محمد
مهدی به تاج و نورش
با احمد و رسولش
نزدیک شد ظهورش
صل علی محمد صلوات بر محمد

بعد از تمام شدن صلوات نامه همه با هم دست می دهند
و روبوسی می کنند و یک دسته از گندم به نام «سمبل»
را جدا می کنند و به خانه می برند تا در عید نوروز برای
سبزی سر سفره هفت سین سبز کنند. این دسته گندم را
در بذر گندم سال بعد می ریزند به این نیت که برکت
کشت سال بعد زیاد شود.
برای شام همه دروگرها مهمان کسی می شوند که
آخرین نفر در برداشت گندم بوده است. در این مجلس
برای خواننده صلوات نامه هم دعا می کنند و دعای سر
سفره هم می خوانند.

بار الها تا ظهور مهدی صاحب زمان
برقرار ماند این خانه و این دودمان
برای زیادی نعمات، قبولی حسنات
آمرزش اموات حضرات
دفع و رفع کل بلیات
برای صحت و سلامتی خودتان و خانواده تان
بخوانید فاتحه مع الصوات...

